

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาบำราบปรปักษ์

ทรงพระราชนิพนธ์
แลประชุมกวีแต่ง ในงานพระเมรุ
เมื่อปีชุก พ. ศ. ๒๔๓๐

พิมพ์ในงานปลงศพ

หม่อมหลวงหญิงปด มาลากุล ณ กรุงเทพฯ

ธิดาเจ้าพระยาพระเสด็จฯ

ที่วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อชวอก พ. ศ. ๒๔๖๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาบำราบปรปักษ์

ทรงพระราชนิพนธ์
แลประชุมกวีแต่ง ในงานพระเมรุ
เมื่อปีพุทธ พ. ศ. ๒๔๓๐

พิมพ์ในงานปลงศพ

หม่อมหลวงหญิงปก มาลากุล ณกรุงเทพ
ธิดาเจ้าพระยาพระเสด็จฯ
ที่วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อขวอก พ. ศ. ๒๔๖๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

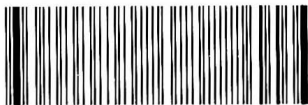

เลขที่ ๑๙

เลขที่ ๗.๕๑

จำนวน

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111005350557

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานารายณ์ประจักษ์

โคลงประวัติ ๔ บท

๑ พระนาม

- ๑ เถลิงเกียรติสมเด็จพระไท่บรมวงศ์เธอ
นารายณ์ประจักษ์ทรงยศตำแหน่ง
ยอดพระประยูรวงศ์เอกเทศแด่
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

- ๓ ^๕ **ต้นพระชนม์**

- ๑) ภัทรบทลีคำขณ วุฒวาร
จอบัญชัคกขาน ขวบก
หนึ่งตองดีแปดกาต คักราช
พระเตด็จจะโตกยนิ ตั้ดาวแดนตวรค ๖

๔ บานแพนงโคตง

๑ พระวงศ์เสวกพร้อม ตโมตร

ผูกพจน์ครรร โถงกตอน กต้าวช้าง

ชูเข็ดตั้งสารร ความชอบ ทำนนา

รายรอบระดบช้าง ฤคัพณณังเมรุ ๗

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย)

พระธรรมาจารย์

๓ อุกโตสุชาติ

๑๑ พระองค์อุปคพร้อม ไพรบดย์ ศักดิ์เฮย
มหิศวราชวรังกูร กอบเกอ
บรมวงศ์วิจิตรประยูร ชัยชาติ
อุภัยพิรุณดิษฐ์เชอ ริราชไท่ปฐมพงศ์ ฯ

๑๒ ทรงรับศุภพรเนตรตั้ง นามนิยม แรกเฮ
ดองที่กรมขุนตำ พระเจ้า
คราสที่กรมต้ม เจ้าพระ แดนา
เฉลิมพระยศใหญ่ต้า เพิ่มพูนสุขุมพันธุ์ ฯ
พระราชนิพนธ์

๒ อาชวะ

๓ ตามรรกตยชอตง ไตรยางค์
 กายวจจิตรวาง มั่นไว้
 ท่านทำท่านนำทาง ไว้ทั่ว เห็นแฮ
 ถึงข้อสุดประเสริฐได้ สอบแต่วางเห็น ข

๔ ชื่อตรงจงรักเจ้า จริ่งจิตร
 ชื่อต่อตอญาคิมิตร พวกพ้อง
 ชื่อชื่อเตพยต์จิตร ต่อท่าน เองแด
 ชื่อตยถึงชื่อชอง เอ็กออดรรเจริญ ข

กรมหลวงพิชิตปรีชากร

๓ วิริยะ

- ๕ กรมตมเด็จพระเจ้า บรมวงศ์
 บำราบปรปักษ์องค์ เอกไท
 ทรงพระวิริยง อย่างยอด แด้วพ่อ
 ควรเชิดพระคุณไว้ ฝากฟ้าดินชม ฯ
- ๖ เพียร เรือนท่านรอบรู้ วิทยา
 เพียร ราชการท่านหา ชอบได้
 เพียร จำท่านจำด้า รพดไม่ ด้มเคย
 เพียร เฒ่นท่านเฒ่นให้ หลัดร้างทางเดี่ยว ฯ
- หม่อมเจ้าชายดำ ในกรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส

๕ เมตตากรรณา

- ๗ หฤไทยท่านยิ่งด้วย การบุญ
 ชุบช่วยอำนวยหนุน ท้าวหน้า
 จานเจือเผื่อแผ่คุณ พระคิด
 ในพระประยูรญาติข้า บาทตาเหลือคณาย ๗
- ๘ ใครชอบท่านช่วยชี้ ชุความ ชอบนา
 ใครรับรู้ใดถาม ท่านรู้
 ใครทุกข์ช่วยทุกยาม ทุกข์ใหญ่ เข้าวเหยย
 ใครประมาทพลาดพลั้งก็ เกียงพันไทยถึง ๗
 พระองค์เจ้าไฉนบันทิตย
 (กรมขุนพิทยาทนพฤตมิตา)

๕ นิระมานะ

๑๑ พระนามบารามสร้อย ปรบั้กษ
 บารามมานะหัก ท่างได้
 พระเกียรติยศสูงศักดิ์ ทรงผ่อน ถดนา
 ควรเชิดพระคุณไว้ แท่งห้องเวหน ๖

๑๒ ไม่เลือกชนต่ำต้อย เถวทราม
 เคยเล่นคงทักถาม ยั่วเย้า
 เริงหยอกยั่วพองาม ฤยง หย่อนพ้อ
 สู้ญพระชนม์ชนเคว้า สดุดให้หวนหา ๖
 พระองค์เจ้าศรีเสาวภาค

๒ ต่ตานุตารี

๑๑ ทรงจ้ำนรพกิจเบ้อง บรพา ภาคฤ
 ฤกกิจซึ่งมีมา เมื่อน
 แม่นย้ำนดุจเดชา ชัดประ จ้ำน
 เก้าใหม่อาจทรงช้ ช้องได้ โดยถวิถ ๒

๑๒ ผู้ใดผู้หนึ่งผู้ ตั้งไสย ใจฤ
 ใครทราบสรพกิจใน ก่อนน
 ทูตถามขอจ้ไข ฤชิต ช้องเถย
 เหตุชทรงตติคน มั่นเค้าความเดิม ๒
 กรมขุนบดินทรไพศาลโสภณ

๗ ชั้นดี

๓๓ พระทรงราชกิจดำ รบองค์ ท่านเอย
 บ่หย่อนบ่ย่อตง ถดน้อย
 อดคุชอดทุกข์ตรง คริขุม ไผทเฮ
 อดเหตุแกต้งกั่วถ้อย ทักให้ธรรมหาย ฯ

๓๔ ไร่ทรงหมายมนะหม่น ธรรมการ หดวงฤ
 เหตุเนื่องในองค์หาญ หักได้
 อักทุกข์เมื่อจักดาญ ตะโตกย์ นเฮย
 เจ็บยิ่งเจ็บห่อนให้ ขาดคงชั้นดี ฯ
 หม่อมเจ้าอติการ ในสมเด็จเจ้าฟ้ากรม
 พระยานำราชนาฏิก

๓๑

ตำแหน่งซึ่งทรงรับราชการ

๘ อธิบดีกรมมหาดไทย

๑๕ ครุฑารวิธาชมาศอ้าง บุรณมี
ศักราชพันทวี สตะไซ้
เศษอีกดีดปี ขานสถุทธิ ศกนา
ทรงรับปรมาณูชาติได้ จ้าแคว้นแขวงเหนือ ฯ

๑๖ ร่างตราหนังสือบอกหน เดิมหาย มากแฮ
ควบคักจัดค้นปลาย ยากได้
ทรงดงอย่างตะนาย หนึ่งเก็บ รวมนา
ตราบอกเรียงเบอร์ไซ้ เรียบร้อยคตอคมา ฯ
พระมนตร์พจนกิจ (เหว่า)

๘ อธิบัตถ์กรมวัง

- ๑๗ กรมวังตำแหน่งได้ บัญชา การเสย
 ราชกิจหมั้นตรวจตรา คำเข้า
 ต้มในพิพากษา คดีราช ฎรแฮ
 ตังจิตรรองบาทเจ้า ฎพณผู้คงดยาม ๗
- ๑๘ หนึ่งเงินในแบบเบอง เบารณ
 ทานเทียบเปรียบราชการ นโน้น
 ในตำแหน่งพนักงาน ฎนทาน ฎคงแฮ
 เริ่มแต่บิษดโพ้น จบเพียงจอไต้มย ๗
- กรมหมื่นอดิศร์วตมเดช

๑๐ อธิบัตถกรรมพระคตังมหาสมมัตถ์

๑๘ ปรีกาเบญจศกไท้ บรมธรรม มิกเส
 ทรงพระกรุณาตำ รัสให้
 กรมตมเด็จพระบาม ราบปร บัษนา
 ดำเริญราชการได้ ว่าข้างกรมพระคตัง ฯ

๒๐ ขรวงรับจ่ายให้ เงินม พอเฮ
 ศิริตรวจธรรมภาษ ใหญ่น้อย
 ศักดินคตัญ กาชติ ข้องเฮย
 การพระคตังเรียบร้อย ตราบต้นพระชนม ฯ

พระองค์เจ้าวรรรณากร

(กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์)

๑๑ ขิปปัตถ์กรมช้าง

๒๑ กรมคชบาลพระไต้ บังคับ การนอ
 ที่ต้นรัชกาล พยัคฆ์ต้น
 ทรงผดุงราชการสรรพ โดยแบบ บุรพณ
 ไตชอบโตผดักัน แะให้หนักการ ข

๒๒ รัชกาลที่ต้น ดงศรี มาศนา
 โพนคชสุวโรษฐี เด็ดได้
 คชปาดโยชไปมี มาแต่ เพรงเถย
 ในรัชกาลนี้ให้ หัดไฉฉิมเวียง ข
 หม่อมเจ้าพระประภากรบวรวิสุทธิวงศ์
 ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาบำราบปรปักษ์

๑๒ อธิปไตยกรรมกรรมกร

๒๓ พันธองดามตบถวณ ถึงปี มโรงแย
 ตัมฤทธิศกคณิ ที่ไซ
 กาพภักษจันทรตรี กรรติกะ มาศเษ
 นับเริ่มแต่ท่านได้ กอบเกอการสงฆ์ ฯ

๒๔ บำรุงบรรพชิตให้ ค้ำรง ยุคินา
 ชอบผลิตกิจสงฆ์ทรง เรียบร้อย
 ฐาตราการตรง ตราตรอง ทวเษ
 คำแห่งยศใหญ่น้อย เทียบแต่ทุกถนอง ฯ

พระภริมย์ราชา (พระยาวิเศษฤๅไชย จ้าย)

๓๓ อธิบตีกรรมพระแสงในซ้าย

๒๕ ๑ ปางพันต้องร้อยสิบ เคษหก นนนา
 ปี่ช่อชานศก ค่อท่าย
 รัชกาลที่ดีตก คักที ดีเฮ
 พระว่าแสงในซ้าย ท่วถวนทุกกรม ๓

๒๖ ๑ หมู่แสงหอกดาบทั้ง ฤษมา ดาเฮย
 ช่างฉะทอด้่านอา วุทธวน
 ช่างคร่ำช่างนาพิกา อักขบ ไม่เฮ
 ทุกหมู่ทรงผดุงตวน เรียบร้อยราชการ ๓
 กรมหม่นพรหมวรานุรักษ

๓๔ พระราชพิธีศพ

๒๗ ๑) ราชกิจประกอบด้วย คำว่า เก้าหา
 เรียกราชพิธีปรก กฏอย่าง
 พระเพียรพระปรารถนา เรือนทราย จริ่งเฮย
 หวังมิให้แบบมต่าง ฉบับต้นมตายตตาย ข

๒๘ ๑) ราชพิธีเพิ่มสร้อย ศพม นนฤ
 คือกอริบคี่ แบบช
 ริมพระราชกรณีย คำแห่ง นนอ
 เมอรัชกาลตัก กับทรงจับจับ ข
 สมเด็จพระรัตนพิเชษฐวงศ์วรเดช

๑๕ มหาสงครามที่ราชนคร

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

สำหรับตระกูลราชวงศ์

- ๒๙ ศักราชตามสืบหา ปันยง ช็องเฮย
 รั้งเครื่องอิสริยาภรณ์ รุ่งเรือง
 รัชกาลที่ห้าสวรรคต สำหรับ ตระกูลนอก
 นามว่าจุลจอมเกล้า เกริกกล้าตาตร ๗
- ๓๐ พระยงเกียรติยศ รุ่งเรือง รุ่งเรือง
 พระเจ้าดำรงรับ แรกผู้
 พระครูใหญ่ที่ศัพท แครนคี่มาต เตอริ่นา
 พระยงค์ถนอมเถลิงกู ตราบคั้งชนม์เกษัย ๗
- พระยาภาณุวงศ์

ศึถปวิทยา

๑๖ ราชประเพณี

- ๑๑ ทรงทราบรอบรู้ราช ประเพณี นนนา
 ในชนบธรรมเนียมมี แบบไว้
 โดยราชวัตรวิธี ราชกิจ ปวงเฮย
 ควรแก่ราชการไท้ ธีราชเจ้าจอมสยาม ฯ
- ๑๒ การอดิศักดิ์ดวง ถิ่นนาน
 ฤกษ์ชัยนรัชกาล อยู่เกล้า
 ราชกิจพิศดารชาญ ทุกสิ่ง ชอบฤ
 ส้มเด็จพระบรมวงศ์เจ้า ท่านแจ้งจบสกล ฯ
 ชุนภักดีอาสา (พระอมรสินรพ นก)

๑๗ พงษาวดาร

๓๓ คัมภีร์พิทยพากย์พร้อม พงษา วดารเฮย
ไต่ยธำตรพุทธธำสนา นิเทศทั้ง
คำนานรัฐวรา ชประวติ วงศ์แฮ
คดีคักดำบรรพตง ตลอคเบองบัตยุบัน ฯ

๓๔ กรมสมเด็จพระเจ้า บรมวงศ์ เชนเฮย
เพ็ญพระพิริยภาพทรง รอบรู้
ทุกพากย์พิพธพง ษาวะ ดารนา
นับว่าอาจารย์ผู้ หนึ่งได้ในสยาม ฯ
กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ

๑๘ พุทธดำตร

๓๕ ทราบ ทักประจักษ์แจ้ง ปัญญา พระฮา
 ธรรม ถ้วนทศพตภา สัตพร้อง
 วิ นัยเครื่องฝึกภา จาจิตร กายเฮ
 นัย นัยบดบ้อง ไทษร่ายมตาสัญญ ข.

๓๖ กอบ เพียรพนเพิ่มพว้อม กุศล ธรรมเฮย
 ไคร พิจรณายด เยี่ยงแก้ว
 ทวาร ศุขจบตักถ พระหมั่น คณิงนา
 ตาม คติปราชญ์แผ้ว ผ่องพณัยผอง ข
 กรมหมื่นนพวิธานนโรธ

๑๘ ไสยศาสตร์

๓๗ ราชกิจไสยเวทแจ้ง เจนทรง
 คำหรับปราบอริณรงค์ ยาดรยั้ง
 กรมดมเด็จพระบรมวงศ์ เชอทราบ ดันนา
 รับตั้งทรงจัดทง แะชวชชาญ ๗

๓๘ ศาสตร์ไสยไครเพทอ้าง อาทิ
 พรหมพิศณอศุวรตรี ครัดไว้
 คัมภีร์ดัดพิ ชีเพท พรหมณเอย
 ฉบับแบบพฤตมบาศไช เกตอณรายกถายคัฯ
 พระยาราชดัมภารากร (เถื่อน)

๒๐ โหราศาสตร์

๓๙ รอบรู้โลกยอนทั้ง เดือนวัน ปะเยย
 คติสุริยดาวจันทร์ ดอกฟ้า
 คิรายห์อนทายัน ยังบุท คตนา
 ทายแต่เห็นทอหตา น้แทคอโหร ๗

๔๐ โหรกถานวาทสร้อย พระนาม ท่านนอ
 สัมคิษยพระจอมสยาม มกุฎเกล้า
 ท่านรู่ท่านเรียนตาม ทนแต่ เดียวแฮ
 เหลืออยู่สืบครุฑา แห่งหตาแห่งสยาม ๗
 กรมหลวงเทเวศร์วงศ์โรประการ

๔๒ เริงชาญวิภาคพื้น เซอเว ดินเฮย
 เฌ็ญวณดาดวัดวาคเน ถ่องถ้วน
 ตรวจตงเครื่องเขมเน ทิศแปด เขียงเฮ
 ขำนขำนานญตัวน เด็คผู้ใดเสมอ ๗

พระองค์เจ้าจันทาทิศจุฑาธาร
(กรมหมื่นนวิชรบรรณปรีชา)

๒๒ ตำรวทยา

๔๓ พระทราบอักษรแจ้ง เจนใน กมตเฮย
 โดยแบบหนังสือไทย ถูกถ้วน
 ถิขิตเรื่องราวไร ฤๅเอง งงเฮย
 ทรงอ่านชัดคำถ้วน เด็ดทั้งเรียงความ ฯ

๔๔ ตัวขอมพราหมณ์เอกทง โรมัน
 ทรงทราบบแผกผัน ทใช้
 จักร้าจักร้าพวรรณ จักจบ ไฉนนา
 เปนเอกองค์หนึ่งได้ ยากแท้หาเทียม ฯ
 กรมหมื่นดมมคตมรพันธุ์

๒๓ เดชะวิทยา

๔๕ ร้อยร้อยรวมเด็กกร้อย แรงเฉื่อยว นตาคณา
 ร้อยบด้าเตยเดี่ยว เผล็จฝ้าย
 วิทยาเดชท้านเทียว สดวนดอบ ทรงแด
 ทรงรอบร้อยย้าย แยกใช้ชำนาญ ๗

๔๖ คุณหารดบวบทัง ทางสยาม ยุโรปนา
 แควตคตองบเคอะขาม ชคอง
 สรรพสิทธิพิทยายาม กิจเกิด กัด
 เพราะพระปรีชาซึ่ง ต่อให้สรรเสริญ ๗
 พระองค์เจ้าไวยนคมวงคต
 (กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย)

๒๔ ตัรภาณ

๔๗ พระทรงรอบรู้ชัด ขำนาญ จริงนอ
 ในเรื่องตวัดตารภาณ พาดพ้อง
 ทุ่มเอกอักขรบรรดาน เตี้ยงเต๋นาะ นั๊กนา
 จังหะระยะคตอ้ง กตอ้มเกดยงเตี้ยงเต๋นอ ฯ

๔๘ ต่ามารถอาจตอับซอ้ม พระตังฆ์ ตวัดแฮ
 ภาณยักษัทองภาณคง ถอ้งถ้วน
 มหาชาติทุกกณัณฑ์ทรง ตันทัด นั๊กนา
 ตวัดกะตวัดเต๋นถ้วน เต็ค์เท้อภิขรรม ฯ
 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย)

๒๕ จินตกรรม

๕๙ ปรีชาพระแจ่มแจ้ง จินตะ กระวีเอย

อาจนิพนธ์พจนะ เถื่อนะถ้อย

เอกโทครุฑะ หุห่อน โทษเอย

ทุกบาทหมักดาศักดิ์ถ้อย เกลื่อนเบืองฉบับบรรพ์ ฯ

๕๐ หลายเรื่องที่ได้ ทรงประ พันธ์ฤ

คือทวาทศะ มาศน์

ยังโคลงเรื่องรามะ เกียรติเรื่อง หึงนบ

ห้องนาคบาศรี ชื่อใดโดยมี

หม่อมเจ้าวัชรินทร์

ในกรมขุนบดินทรไพศาลโสภณ

๒๖ มนต์เทพยากรณ์

๕๑ บุรพภาตญาณเวทกถา กถอยทรวง สัทธาไธ
 ปตุกเศกเจษยันคัยง ยวดแกถัว
 ชุบอาบว่านยาตง คมธำตร แดียงนา
 ยกเมฆร่ายมนต์แคล้ว คตาศ์ไธยณเค็กถัยอง ข

๕๒ พระไทยไธส่วางแจ้ง จักรรา ษัเอย
 สัมมุคณพเทพา พกย้าย
 จันทรภราษสูริยุปคาห ขัปไซค ชาญเฮ
 ปวงฤกษ์ปางตร้าย รอบรूपยากรณ์ ข
 หดวงฤทธิพิทไสย (พระราชเดชดำรงบัว)

๒๗ ศษกรรมศาสตร์

- ๕๓ ๑ กรมตมเต็จบารบถร้อย ปรบภษ หนอ
 ฐเดศค้ำหรับถัก ษณะซ้าง
 ใคค้ชวประจักษ์ เจนจบ แผนเฮย
 เดิมแต่เทเวศร์ถ้าง ด้เชอพถายพ้ง ๗
- ๕๔ ๑ วจบคอกถ้อง ศษถำร
 ฝักหัดเดอภบถ ฤษเดยง
 นานาพธอการ เกิดแต่ คชเฮย
 ทรงทราบชำนญเดยง แบบเบองศษกรรม ๗
 ชุนประชาค้ถัก
 (พระยาประชากิจกรจักร แซ่ม บุนนาค)

๒๘ อัครวกรรมศาสตร์

๕๕
๑ พระทรงวิเทศช้าง ออกอัคร วาเฮย
พระทราบตำหรับอัคร บรพัก
พระชำนาญดุรงค์ทัต เทียมมาต ถิ่นอ
พระเกียรติปรากฏฐี เชิดไว้ไผ่ตงยาม ๗

๕๖
๑ ยุทธหัตถ์ต้นทัดแท คัดทวน
หลายเตศพอเดยวทวน หินเดียน
วิปไปฮายวน แล่ยงเดช ทำนนา
แม่ฮวดหาญศิริเหียน ห่อนให้คั่นชนม์ ๗
หตวงฤทธิ์จักรกำจร (พระยาอภัยพลภักดี
ม. ต. อุกฤษฐ์ เสน่วงศ์ ณกรุงเทพ)

๒๘ ยุทธกรรม

- ๕๗ ๑ ทรงเพียรเรียนรอบรู้ รณการ
ฝึกหัดขัดเชิงชาญ เชี่ยวดา
เพื่องตำตรเยี่ยงทหารหาญ ทุกอย่าง
กระบี่คมของมวยปล้ำ หอกง้าวทวนปืน ฯ
- ๕๘ ๑ ประดองท่าถุกถวน ทางรบ
เขนดาบกำซาบครบ โด่หัด
เจนจนตะกร้อจบ การยุทธ์ นานา
พระเกียรติปรากฏทั้ง ประเทศไท่ผไท่สยาม ฯ
นายเสถียรรักษา ปัตติวงษ์ชัย
(พระยามุนีสารศาสตรบัณฑิต คีรี)

๓๐ แพทย์ดำตร

- ๕๘ กรมตมเด็จพระเจ้า บรมวงศ์ หนอ
กอบพระปรีชา ยิงผู้
คัมภีร์เวชดำตรทรง ทราบจบ จริ่งแฮ
ชำนาญชำนาญ รบพร้อมไพบดย์ ฯ
- ๖๐ ทรงทราบมุดพยัชทั้ง โสด
อิกนวดโคตคดัดกด บับเด็น
คณทแพทย์เนตรแพทย์หมด ทุกสิ่ง สรรพนา
คำหรับแพทย์ไปเวณ ทราบถวนครบคัมภีร์ ฯ
พระองค์เจ้าจรรณโรจเรืองศรี
(กรมหมื่นจรัสพรปฏิภาณ)

๓๓ ชาติภูมิศาสตร์การ

- ๒๑ ชาติภูมิศาสตร์กิจฉนวน พิช
 พระตอดต่องกรร รอบรร
 เนติขมิติธรรม์ แด่คงชาติ อุเนกแฮ
 ดองชาติชาติโดยกะทุ คตอดด้อยปราชญ์-
 ประมวณ ฯ
- ๒๒ แยกประสมดำชาติแจ้ง ประจักษ์ ประวัติเฮ
 ะอย่างต่างดังครหนก กิจได้
 ชาติุนชาติุนนัยก ประจรวม กณนา
 อาจก้องกิจฉนได้ เสร็จต้นทุกประการ ฯ
- พระผดุงศุทธกฤตย์
 (พระยาอัครพันธ์ไธยาน ม, ร, ว, หนู อิศรางกูร
 ณกรุงเทพ)

๓๒ นวกรรม

- ๖๓ หนึ่งกรมต้มได้จำพา บรมวงศ์ เชอเฮย
 ทราบกิจพิทยาทรง กอบด้ร้าง
 คฤหาศน์การัฐอิฐผจง จบปาก ไม้แฮ
 ส่วนดัดขัดยาวกว้าง ครัดขึ้นเชิง ๗
- ๖๔ ตามัญธรรพกิจเบอง รับผิดชอบ
 เครื่องยอดคตอดทองปวง บริแจ้ง
 มาพททกกระทรง บรรณพิ ชินา
 เพียงพิศณุกรรมแต่ร้าง ดัดขึ้นตั้งกมต ๗
 หตวงราชพงศ์ภักดี (ม, ร, ว. วิน)

๓๓ หัตถโกศด

๒๕ หัตถการชาญเขี้ยวตา เดศหา เทียมเอย
 เอกข้างในอุยทุทยา หนึ่งแท้
 ตัดกตายนเดศตายนา นานะก อย่างนอ
 เทวรูปทรงบนแม่ แม่้นแม่นัดุจเปน ฯ

๒๖ อนึ่งเหล้ามัดดอกด้าม งามด้ม
 แกะหย่องซอหน้าชม เชิดช้อย
 แบบแผนดวดตายคม ดันย้ง
 รามราพภาพใหญ่น้อย วิจิตรตาเตชา ฯ
 หม่อมเจ้ากรรเจียก
 ในกรมหมื่นมหิศวศิววิดาศ

๓๔ ยันตรดำตร

- ๒๗ ๑ กรมดมเด็จพระเจ้า บรมวงศ์
 กอบกิจพิทยายง ยิ่งผู้
 ในศิลปดำตรทรง เจนจัด
 นับว่าช่างชาญรู้ เชี่ยวใช้ ใครเทียม ๗
- ๒๘ ๑ เครื่องดั่งเครื่องดันทง เครื่องไฟ พ้าเฮย
 กัดเม็ดจักรตานโย ยึดก้าน
 อักจักรซึ่งใช้ไธ อุกททุก อย่างเฮย
 ยนต์หุ่นอกรอกกวาน จบแจ้งเจนกต ๗
- พระองค์เจ้าเกษมศรีธัญโยค
 (กรมหมื่นทิศากรวงศ์ประวดี)

๓๕ รัตนดาตร

๖๘ บรมวงศ์องค์ออกอ้าง เอกอรรค บรูษแฮ
 เจนดาตรรัตนทักษณ เดศถ้วน
 ปจามราตอนคัษ อเนกต่าง ชนิดนา
 สูงตำทราวมเดวถ้วน คตอดทงราคา ๗

๗๐ โกเมนมรกฎแก้ว นิดกาพ
 เพชรบุศับทิมชาญ ชัตร์
 เพทายมุกดาหาร อักพิ ทริยแฮ
 ทรงทราบบหาผู้ต ยากตั้งตุคแตดวง ๗
 พระยาราชโยธา (เผื่อน)

๓๖ ภูตคามศาสตร์

๗๑ ทรงทราบรุกขศาสตร์ทั้ง สองพรรณ พืชแฮ
 ความพฤษฺฐวณ หมฺไม
 วิชาตฺวิณ ฝนนก ฤๅแฮ
 วัชรวิษฺฐให้ งอกเงยงามเจริญ ฯ

๗๒ กระบวนเฉอชาญเขี้ยว หตายชนิด
 คอนแต่งคตคตณท แนนเอน
 ผิดคอกอกพรรณผิด ดัดตบ หตากเฮย
 ควรรประกอบกิจเกอ เกยรติเจ้าจอมสยาม ฯ
 ขุนโอราทวรกิจ (แก่น)

๓๗ คุริยานุยุค

๗๓ คัดคัดเป่าถวน ทุกไนย
 จะเด่นทำกตใด พระรู้
 เพรงเพรงพระเจไน จงจัด ทางเฮ
 เสนาะต้นทตติคอกผู้ ตติคองพะเดบย ๗

๗๔ พระเฮยดำหตากถวน หตยพรวค
 ขบตะเบงเฉงฉนท เฉอยชน
 พระทรวบทุดังตรวพ ทรวงถนค นกนอ
 ผูกพระผูกพน เผองเนอทานอง ๗
 เจ้าพากรรมชนนวิครวานวตวงค

๓๘ นั้จะเวรึ

๗๕ ๑ ทรงธิบายแบบเบื่อง บรพรำบำ
 โชนศรพ้อนรำ เดศัก
 ดำหรับราชกกคำ หนนัค จะโนนา
 หนั้หุ่ชัคเชิดชั้ เช่นไวดตองเนติม ๒

๗๖ ๑ รเบงเพตงเทพยเมือ โมรพำห้
 โหม่งครุ่มอ็กฤดา เระไม้
 จรั่างประตองฮา วุชหอก เขนเฮย
 เนะนเทศทำไห้ กอบเกอจิรการ ๒
 กรมหมื่นตฤทัยารังตวัตติ

๓๘ กิพาโกศถ

๗๗ ทรงชำนาญการเด่นรู้ เชิงประชัน
 เครื่องโต๊ะเครื่องชาตวรรษ เสาไ้ว
 อาวุธหุดากหุดายพรรณ อักมิด ดอกเฮย
 ไม้ดอกไม้ใบไม้ คัดพร้อมตอเรือน ฯ

๗๘ คิริบนพิราบหง เขาชน กระมเฮย
 นกहनกเบญพรรณ รวบเคียง
 เพชรพลอยเครื่องกถอัน ไดแปลก มาเฮ
 หีบนกนาฬิกาเกดียง หมดห้วงวันชาย ฯ
 พระองค์เจ้าจรจรัลวงศ์
 (กรมหมื่นปราบปรบักษ์)

๔๐ ดุสิตาตร

๗๘ พระเพณฺเฑียรภาพพร้อม เบนองค์ เอกฤ
 ศิปลัทธิพิพิชย ยังผู้
 อักถวนดุทธกรรมทรง ชาญชัด จรงนอ
 ของแซกจันญโรปรู คดอดทั้งไทยดาว ข

๗๙ หวานคาวเลิศรสถ้วน โอชา
 แกงผัดมัจฉมังสา นกเณ
 พิเศษสุดชุมหา ไครเปรียบ เต็มอแฮ
 ภูตพระปรีชาเกอ เกียรติไท้ไผ่ต๋ยาม ข
 หม่อมราชวงศ์เปี้ย ในพระองค์เจ้าจรจรวัดวงศ์
 (เจ้าพระยาพระเสด็จ)

โคลงแลความบานแพนง
ฉบับพิมพ์ครั้งแรก เมืองานพระเมรุ

สมุคยพระเกียรตินี้	นามนิยม
เครื่องระฤกกักรมส้ม	เด็จไ้
รวมโคตงที่ระคม	กันแตง เนติมเฮ
ดงส้มคพิมพ์ไ้	เพื่อไห้ชนเห็น

ภาณรังษิสร้อย	สว่างวงศ์ นามฤ
คือหนึ่งในหาดนทรง	สถิตีสร้าง
หวัณดตองพระคุณองค์	ส้มเต็จ ขาวไ้เออย
ออกทรวัยย์จำหน่ายจ้าง	จัดไ้ไ้แจกงาน

ภ. ต.

สมุดเล่มนี้เป็นเครื่องระฤกก์ถึง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหา

มาตา กรมสมเด็จพระบารามปรบัณั มหิศวร

ศักดิ์สุนทรวิวงศ์ บรมพงศ์บริพัตร จิววัฒน

ยโสดม ธรรมคดีปาคมอุตมกิจ พิษเนศวร

ประสิทธิ์ชกรกรมตำรวจ ไหวกถานุวาทกาพย

ปฎิภาณ ตฤษดีศุภการดกตวรรษวิภาณกิจปรีชา

วตโยพาร สมบุรณคุณสารสุจริตจริยาภิรมย์

ราชพงศานุกรมมุขประติฐา ตกตนาภิมานิต

นริศราชบัณฑิต พรหมินทรมหาราชวโรประการ

ปรีชาญาณยุติธรรมมาชวาธยาไศรย ศรัทธันไศรย

ธรรมคุณารักษ์ บรมอรรคมหาบุรุษยรัตน สุธ

มาตกระษัตริย์วิสุทธินชาติ ธรรมิกนารถบพิตร

ซึ่งได้ทรงรับเครื่องบรมราชอิสริยยศ สำหรับ
 ราชตระกูลทนต์นราชวราภรณ์ แด่เครื่องราช
 อิสริยยศอันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีบรม
 ราชวงศ์ แด่เครื่องราชอิสริยยศ สำหรับตระกูล
 ปฐมจุลจอมเกล้า แด่เครื่องราชอิสริยยศสำหรับ
 ความชอบอย่างสูงสุด มหาวราภรณ์ช้างเผือก
 ดยมา แด่เครื่องราชอิสริยยศ สำหรับความ
 ชอบอย่างสูงมหาสุวราภรณ์มกุฎดยมา

ซึ่งได้ทรงรับตำแหน่งที่ปลุกราชการในพระ
 องค์แห่งพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่
 หัก แด่ดำรงในที่พระราชพิธีดวามิ แด่มหา
 ดวามิศรีราชินี เครื่องราชอิสริยยศสำหรับตระกูล
 จุลจอมเกล้า แด่ได้ทรงรับราชการกรมต่างๆ คือ

ที่อรรคมหาเสนาบดี ซึ่งดำรงราชการกรมมหาด
ไทย เสนาบดีซึ่งดำรงราชการกรมวัง อธิบดี
ซึ่งดำรงราชการกรมพระคลังมหาสมบัติ อธิบดี
ซึ่งดำรงราชการกรมพระศบาศ อธิบดีซึ่ง
ดำรงราชการกรมธรรมาธิการ อธิบดีซึ่งดำรง
ราชการกรมพระแสงในซ้ายแต่อื่น ๆ

พระองค์เป็นพระบรมราชโอรส ในพระบาท
สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แดสมเด็จพระ
พระเจ้าบรมไอยกาเธอ เจ้าฟ้าภูธรทิตยพยวดี
พระองค์ได้ประสูติแต่ณวันเสาร์เดือน ๖ ขึ้น ๑ ค่ำ
ปีเถาะเอกศก จุติศักราช ๑๑๘๑ ปี (ตรงกับ
วันอย่างยุโรปที่ ๒๔ เดือนเอปรีล คฤศตศักราช
๑๘๑๘) ขึ้นพระชนม์แต่วันพุธเดือน ๑๐ ขึ้น

๕ คำ ปิจอัฐศก จุติศักราช ๑๒๔๘ (ตรงกับวัน
 อย่างยุโรปที่ ๑ เดือนเสปเตมเบอร์ คฤตศักราช
 ๑๘๘๖) เด็จจดำรงพระชนม์พรรษาอยู่ในโลกยนี้
 ดำรงวันได้ ๒๔๒๔๕ วัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระมหา
 กรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระเกียรติยศแด่
 พระองค์ ให้มีการพระเมรุณทองดนามหลวง เปน
 เมรุเครื่องยอดปลั่งตั้งแต่พื้นชาดยอดฉัตร ๓๐ วา
 แต่ณปีกุญพศกน

ครั้นวันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ค่ำ ๑ เวล่าย่ำ
 ตั้งกระบวนแห่พระบรมธาตุแต่ในพระบรมมหา
 ราชวังออกสู่พระเมรุ เชิญขึ้นประดิษฐานบนพระ
 เบญจบุษบก พระสงฆ์ ๓๐ รูปสวดพระพุทธมนต์

มีหนึ่งดอกไม้เพลิงผดุงคั่นหนึ่ง

ณวันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๒ ค่ำ เวลาเช้าพระ
ตั้งรับพระราชทานฉนั้น แด่การผดุงคั่น
ทั้งกลางวันแด่กลางคืน ครั้นเวลาค่ำจุดดอกไม้
เพลิง แด่คองกระบวนแห่พระบรมธาตุแด่พระ
เมรุดับเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง

ณวันอาทิตย์ เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ เป็นวันหยุด
การเตรียมการแห่พระศพต่อไป ครั้นเวลาค่ำ
คองกระบวนแห่แด่ดวงซึ่งไว้พระศพนั้น เชิญพระ
ศพแห่ไปลงเรือที่ท่าพระ ต้องลงไปขึ้นที่ท่าศาล
ต่างประเทศ คองกระบวนแห่เชิญพระศพไปขึ้น
พระมหาเวชยันตราชรถที่หน้าวัดพระเชตุพน เป็น
การเจียบอย่างแห่ตักพระศพ

ณวันจันทร์ เดือน ๖ ขึ้น ๔ ค่ำ เวลากลางวัน
 พระศพ ประดับด้วยพระโกศสูงทองใหญ่ ทรงพระ
 มหาเวชยันตราชรถ พร้อมด้วยเครื่องสูงของ
 ชนเป็นกระบวนตัวนั้ไปด้วยรูปสัตว์ แต่เครื่อง
 หั้ตามธรรมเนียมไปตั้งยังพระเมรุ เชิญพระศพ
 ขึ้นลงในบงกบนพระเบญจา มีมะหะกรรมการ
 นของพระศพทั้งกลางวันแ่กลางคืน ค่อไปจน
 ค่ำรบ ๔ วัน ๓ คืน

ณวันพฤหัสบดี เดือน ๖ ขึ้น ๗ ค่ำ เวลากลางวัน
 เป็นวันพระราชทานเพลิง สุ่มพระอัฐไว้คั่นหนึ่ง
 มีการนของในเวดากลางคืนตามเคย

ณวันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ เวลากลางวัน
 พระรูป เก็บพระอัฐไว้ ค่ดงกระบวนแห่พระ

อังคารแต่พระเมรุไปตงเรือที่ท่าพระ แห่ไปลอย
ที่หน้าวัดยานนาวาราม พระอัฐิทรงพระโกศสูงของ
คำตงยาราชาวดี เชิญขึ้นคองในบุษบกบนพระ
เบญจา มีการฉลองเต็มตอกวนหนึ่งคันทัน

ณวันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๙ ค่ำ เวลาเช้าตง
กระบวนแห่พระอัฐิแต่พระเมรุกลับไปพักยังวัง
กว่าจะได้มีการทำบุญพระอัฐิครบ ๗ วันตาม
ธรรมเนียมต่อไป เป็นต้นการพระเมรุทองต้นาม
หัตถ์แต่ท่าน คืองานพระบรมธาตุวันหนึ่งกับ
ตองคั้น งานพระศพ ๔ วัน ๓ คั้น งานพระอัฐิ
วันหนึ่งคันทัน เป็นคำรบงาน ๖ วัน ๗ คั้น

ตมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาดา
กรมสมเด็จพระบวรราชปรัภษ พระองคณศวร

นับว่าพระองค์เป็นพระบรมวงศ์ผู้ใหญ่ในราชตระกูล แต่ในแผ่นดินปัจจุบันนี้พระองค์หนึ่ง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเคารพนับถือ ไว้วางพระราชฤทัยสนิทอย่างยิ่ง แต่เป็นที่รักใคร่นับถือของพระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการชนทั้งปวงทั่วกันโดยมาก เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์หนึ่งสิ้นพระชนม์ลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เป็นที่ทรงพระอาลัย แต่ทรงพระโศกเศร้าเสียพระราชฤทัยมาก ทรงพระราชดำริห์ว่าเป็นการเสียพระบรมวงศ์ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ชำนาญในขนบธรรมเนียมราชประเพณี แลราชกิจน้อยใหญ่ทั้งปวงหนีไปพระองค์หนึ่ง ถึงพระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการก็เห็นจริงตามกระ

แต่พระบรมราชดำริให้เป็นอันมาก พวกเขามีความ
 เศร้าโศกเสียสยความดีที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์
 เชอพระองค์นั้น ได้ทรงปฏิบัติในทางราชการ กับ
 ทรงได้รับความพระเมตตา กรุณาที่ได้ทรงอุป-
 การะเกื้อหนุน โดยที่ผู้ใดมีความคุ้นเคยเห็นหัว
 ด้วยแต่ผู้หนึ่ง ๆ เป็นต้นตามมากแต่ผู้น้อย คตอด
 ถึงไพร่ฟ้าประชาชนอันเลวทรามเป็นอย่างที่สุด

ก็แต่อำนาจซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ได้ทรงยกย่องความดีความชอบของสมเด็จพระเจ้า
 บรมวงศ์เชอพระองค์นั้นตามซึ่งกล่าวมาแล้ว กับ
 ทรงพระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการเป็นอันมาก ได้
 เห็นดีเห็นจริงตาม กระแต่พระบรมราชดำริดังนี้
 แล้ว ก็เป็นเครื่องระฤกประกอบตามถึงความดี

ความชอบของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์
 ๕ ๘
 นนทควร จะยกย่องสรรเสริญถึงนั้น ก็มี ความ
 มากหลายเป็นอเนกประการ

พระบรมวงศ์ข้าราชการบางพระองค์
 บางท่าน ซึ่งเป็นผู้นับเนื่องว่าเป็นจิณตกระวี ผู้
 เคยคิดแต่งโคลงดี แต่ทว่าเป็นผู้แต่งโคลง
 ๕ ๕
 ได้นั้น จึงพร้อมใจกันช่วยคิดแต่งโคลงขอพระ
 เกียรติ ยกความดีของพระเดชพระคุณถวาย
 ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์นั้น เมื่อ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบการ
 ๕ ๕
 แล้ว ก็ได้ทรงผูกพระราชนิพนธ์พระราชทานด้วย
 ๕ ๕
 ส่วนหนึ่ง ตามความที่ได้เก็บรวบรวมจัดเป็น
 หมวดเป็นเรื่อง ซึ่งจะแจ้งต่อไปในสมุดเล่มนี้

จำนวนโคลงที่พระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการ
 แต่งยกความชอบความดี ของสมเด็จพระเจ้าบรม
 วงศ์เธอพระองค์นั้น ได้คิดเป็น ๓ หมวดคือ พระ
 อัยยาไศรยส่วน ๑ ตำแหน่งซึ่งได้ทรงรับราชการ
 ส่วน ๑ คติปวิทยาที่ทรงทราบในวิชาเหล่านั้น
 ส่วน ๑ ได้ตั้งกำหนดชื่อเรื่องแต่หมายเลขเป็น
 ลำดับไว้แล้ว คงรวมความที่ได้แต่งโคลงนั้น
 เป็น ๔๐ เรื่อง ๆ ละ ๒ บท รวมเป็นโคลง ๘๐ บท
 แด่แม่โคลงซึ่งเป็นพระนามบท ๑ ประสูตร
 บท ๑ ต้นพระชนม์บท ๑ บานแพนกแต่งโคลง
 บท ๑ รวม ๔ บท จึงรวมเป็นโคลง ๘๔ บท
 มีรายชื่อเรื่องโคลงแด่นามผู้แต่งแจ้งอยู่แล้ว
 จำนวนโคลงเหล่านี้ ได้เขียนแต่เข้ารอบคุดิ

ผนังพระเมรุไว้ทั้ง ๕ มุขๆ ละ ๓๐ เรือง ๓๐ กรอบ
 เรืองที่ ๑ ถึงที่ ๕ คัดอยู่ที่มุขด้านนอกผนังด้านใต้
 ที่ ๖ ถึงที่ ๓๐ คัดอยู่ที่มุขด้านนอกผนังด้านเหนือ
 ที่ ๓๑ ถึงที่ ๓๕ คัดอยู่ที่มุขเหนือผนังด้านตะวันออก
 ที่ ๓๖ ถึงที่ ๔๐ คัดอยู่ที่มุขเหนือผนังด้านตะวันตก
 ที่ ๔๑ ถึงที่ ๔๕ คัดอยู่ที่มุขตะวันตกผนังด้านเหนือ
 ที่ ๔๖ ถึงที่ ๕๐ คัดอยู่ที่มุขตะวันตกผนังด้านใต้
 ที่ ๕๑ ถึงที่ ๕๕ คัดอยู่ที่มุขใต้ผนังด้านตะวันตก
 ที่ ๕๖ ถึงที่ ๕๐ คัดอยู่ที่มุขใต้ผนังด้านตะวันออก

แต่แม่โคตง ๔ บท ๔ กรอบนั้นได้คัดอยู่ที่เสา
 ใหญ่ทั้ง ๔ ทิศ โคตงพระนามคัดอยู่ที่มุมเสา
 ด้านนอกเฉียงใต้ โคตงประสูตรคัดอยู่ที่มุมเสา
 ด้านนอกเฉียงเหนือ โคตงต้นพระชนม์คัดอยู่ที่มุม

เส้าตวันตกเฉียงเหนือ โคตงบานแพนงแต่งโคตง
ติดอยู่มุมเส้าตวันตกเฉียงใต้

แต่โคตงเหล่านี้ เมื่อขึ้นการพระเมรุแล้ว จะ
ได้นำไปติดไว้ยังพระวิหารหลวง วัดบรมวงศ์
อิศรวราราม

อนึ่งพนักฐานเฉียงที่รองฐานปูพระเบญจาใน
พระเมรุนั้น มีลักษณะประดิษฐ์ด้วยรูปภาพ เป็น
เรื่องซึ่งได้บรรยายความไว้ในโคตงทั้งปวง เป็น
เครื่องระฤกพิจารณาประกอบตามความของโคตง
ที่กล่าวไว้นั้นแล้ว รูปภาพตามพนักนั้น ได้เริ่ม
เรื่องที่ ๑ ไปดั่งแต่मुखวัน ออกตามลำดับโคตง
เหมือนกันคือ เรื่องที่ ๑ ถึงเรื่องที่ ๕ อยู่मुखวัน
ออกพนักด้านใต้ เรื่องที่ ๖ ถึงเรื่องที่ ๑๐ อยู่ मुख

ควนออก พนักด้านเหนือ เรื่องที่ ๓๑ ถึงเรื่องที่ ๓๕
 อยู่มูขเหนือพนักด้านควนออก เรื่องที่ ๓๖ ถึงเรื่อง
 ที่ ๔๐ อยู่มูขเหนือพนักด้านควนตก เรื่องที่ ๔๑
 ถึงเรื่องที่ ๔๕ อยู่มูขควนตกพนักด้านเหนือ เรื่อง
 ที่ ๔๖ ถึงเรื่องที่ ๕๐ อยู่มูขควนตกพนักด้านใต้
 เรื่องที่ ๕๑ ถึงเรื่องที่ ๕๕ อยู่มูขใต้พนักด้านควน
 ตก เรื่องที่ ๕๖ ถึงเรื่องที่ ๕๐ อยู่มูขใต้พนักด้าน
 ควนออก รวม ๕๐ เรื่อง ขอผู้ที่จะชมจะคงได้
 พิจารณาเนื้อความในโคลงกับคเวียงที่พนักให้ถูก
 ต้องเทอญ

บัดนี้จะได้บรรยายโคลง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ แด่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการที่ประจักษ์ไว้ ค่อยไปดังนี้.

